

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
24.03.2021 р. (протокол № 3)

В.П. Мельник

ПРОГРАМА
фахового вступного випробовування
для здобуття освітнього ступеня магістра

Спеціальності – 014 «Середня освіта», 035 «Філологія»
Освітні програми – 014.01 «Середня освіта (Українська мова і література)»,
035.01 «Українська мова та література», 035.01 «Українська мова та
література (Літературна творчість)», 035.09 «Фольклористика»,
035.10 «Прикладна лінгвістика»

Львів-2021

Сучасна українська літературна мова

Фонетика і фонологія

Букви і звуки. Основні невідповідності між буквами і звуками.

Артикуляційна класифікація голосних. Типи голосних за рядом, ступенем піднесення язика, участю губ у вимові. Артикуляційна класифікація приголосних звуків. Місце і спосіб творення приголосних звуків. Додаткові артикуляційні і акустичні ознаки приголосних звуків: співвідношення між голосом і шумом, довгота, веляризація, лабіалізація.

Фонема і її звукові вияви. Головні вияви фонем і позиційні та комбінаторні варіанти. Система голосних фонем і їх звукових виявів. Система приголосних фонем і їх звукових виявів.

Звукові зміни у мовленнєвому потоці. Асиміляція приголосних звуків і її різновиди (за напрямом, обсягом, характером звукових змін). Асиміляція за дзвінкістю-глухістю, твердістю-м'якістю, місцем і способом творення.

Дисиміляція приголосних звуків і її різновиди (за напрямом, ступенем сусідства розподібнених звуків, характером звукових змін).

Спрощення в групах приголосних.

Історичні і позиційні чергування фонем і їх звукових виявів. Чергування голосних фонем і їх варіантів. Чергування приголосних фонем і їх варіантів.

Основи складоподілу в українській мові. Склади відкриті і закриті, прикриті і неприкриті.

Наголос у слові. Наголос основний і побічний. Функції наголосу. Фонетичне слово, проклітики і енклітики.

Орфоепічні норми української мови. Вимова голосних і приголосних звуків.

Орфографічні норми української мови.

Орфоепічні і орфографічні словники української мови.

Лексикологія і фразеологія

Слово як одиниця лексичного рівня мови. Лексичне значення слова. Основні типи лексичних значень слова (пряме номінативне, фразеологічно зумовлене, синтаксично зумовлене). Багатозначність слова. Прямі й переносні, первинні й вторинні значення слів. Переносне значення і переносне вживання слова.

Лексичні омоніми і їх різновиди (омоформи, омофони, омографи).

Лексичні синоніми. Класифікація синонімів. Загальномовні і контекстуальні синоніми. Абсолютні синоніми.

Пароніми в лексичній системі мови.

Антоніми і їх різновиди (різнокореневі, однокореневі). Загальномовні і контекстуальні антоніми.

Лексика української мови з погляду її походження. Власне українська лексика. Запозичення із слов'янських і неслов'янських мов.

Стилістична диференціація української лексики. Стилістично нейтральна лексика. Розмовна лексика. Книжна лексика. Термінологічна лексика. Експресивна лексика.

Лексика української мови з погляду її вживання. Загальнонародна лексика. Діалектна лексика. Лексичні, етнографічні і семантичні діалектизми. Соціальні діалектизми (професіоналізми, жаргонізми, арготизми).

Активна і пасивна лексика в українській мові. Різновиди застарілої лексики (історизми, архаїзми). Неологізми і їх різновиди.

Фразеологізм і його ознаки. Семантична і структурна класифікація фразеологічних одиниць. Фразеологічна багатозначність. Фразеологічні синоніми. Фразеологічні антоніми. Фразеологічні словники української мови.

Українська лексикографія. Енциклопедичні й лінгвістичні словники. Типи лінгвістичних словників.

Морфеміка і дериватологія

Основні поняття морфеміки. Морфемі як мінімальна значуща одиниця мови і морф як реалізація морфемі в мовленні. Аломорфи і варіанти морфем.

Класифікація морфем. Поділ морфем за роллю у складі слова (кореневі й афіксальні), за наявністю або відсутністю звукового показника (субстанційні й нульові).

Класифікація коренів й афіксів з погляду морфемної самостійності та повторюваності (відтворюваності) у складі слова: вільні та зв'язані (радиксоїди) корені; регулярні, нерегулярні й унікальні (уніфікси) афікси.

Види афіксів за місцем розташування у слові щодо кореня (префікси, суфікси, закінчення, постфікси). Інтерфікси і конфікси (циркумфікси). Афіксоїд як морфема проміжного типу; префіксоїди та суфіксоїди. Поняття аброморфемі: аброкорінь, абропрефікс й абросуфікс.

Типи афіксів за функціями: формотворчі (словозмінні, реляційні) та словотворчі (дериваційні).

Підкласи словотворчих морфем: морфемі з мутаційною, модифікаційною і транспозиційною семантичними функціями; суміщення кількох функцій в одній морфемі.

Типи морфем за структурно-генетичними ознаками: питомі та позичені корені й афікси; первинні (етимологічні) і вторинні (сучасні) корені; первинні (прості) і вторинні (складні) афікси. Типи морфем за частиномовною належністю: іменникові, прикметникові, дієслівні, числівникові, займенникові, вигуківі та ін.

Морфотактика як розділ морфеміки, що вивчає принципи сполучуваності морфем. Формальні (фонологічні), лексичні, словотвірні, семантичні й стилістичні обмеження сполучуваності морфем.

Морфемна будова слова. Основа слова (граматична й лексична). Структурні типи основи: проста (непохідна) і складна (похідна); перервана основа; суплетивна основа. Ступінь подільності основи і слова.

Історичні зміни в морфемній будові слів української мови: спрощення, перерозклад та ускладнення морфемної будови.

Закономірності конструювання морфемних структур українських слів: морфемна довжина і глибина слів сучасної української мови. Закон простоти й переваги. Симетрія та асиметрія в морфемній будові слова. Основні типи морфемних структур у сучасній українській мові в межах різних частин мови.

Словники морфемної будови українських слів і словники українських морфем.

Основні поняття дериватології. Словотвірна пара (твірне слово – похідне слово). Ознаки похідних (мотивованих) слів. Поняття словотвірної похідності (мотивованості). Типи словотвірної похідності: повна й часткова, стандартна й ускладнена (метафорична й метонімічна), єдина і множинна.

Структурно-граматичні види вихідних дериваційних одиниць: твірна база, твірна основа, комплекс кількох твірних основ (при основоскладанні), твірне слово (при префіксації й постфіксації), сукупність твірних слів (при словоскладанні). Питання про граматичну форму слова як вихідну одиницю деривації.

Словотвірна будова слова (твірна основа й словотворчий засіб (дериватор). Структурні типи твірних основ. Типи дериваторів: афіксальні, безафіксні та змішані. Використання морфонологічних й акцентних явищ у словотворенні.

Словотвірне значення і його різновиди (модифікаційне, мутаційне і транспозиційне).

Способи словотворення. Афіксальні способи творення слів: суфіксальний (у тім числі й нульова суфіксація), префіксальний, постфіксальний, флексійний, суфіксально-префіксальний, суфіксально-постфіксальний, префіксально-флексійний, суфіксально-префіксально-постфіксальний способи.

Безафіксні способи словотворення: складний (чисте основоскладання, аббревіація, телескопічний спосіб, зрощеннєвий, контамінаційний), морфолого-синтаксичний, лексико-семантичний, лексико-морфологічний способи творення слів.

Змішані способи словотворення: префіксально-складний, суфіксально-складний, префіксально-суфіксально-складний; суфіксально-зрощеннєвий, префіксально-зрощеннєвий, суфіксально-аббревіаційний та інші способи творення слів.

Основні поняття словотвірної системи: словотвірна категорія, словотвірний тип, словотвірна модель. Поняття продуктивності словотвірного типу.

Словотвірне гніздо. Компоненти гнізда: вершина, словотвірний ланцюжок, словотвірна парадигма. Будова словотвірних парадигм.

Словотвірні словники української мови.

Морфологія

Іменник як частина мови. Лексико-граматичні розряди іменників: конкретні і абстрактні, загальні і власні, предметні і речовинні, збірні й

єдиничні, назви істот і неістот. Морфологічні категорії іменника. Категорія роду. Класифікація іменників за родами. Категорія числа іменника. Однинні і множинні іменники. Категорія відмінка іменників. Поділ іменників на відміни та групи. Парадигма іменників I відміни. Парадигма іменників II відміни. Парадигма іменників III відміни. Парадигма іменників IV відміни. Парадигма множинних іменників.

Прикметник як частина мови. Семантичні групи прикметників. Перехід прикметників з однієї семантичної групи в іншу. Ступені порівняння якісних прикметників (синтетичні й аналітичні форми). Відмінювання прикметників. Повні й короткі, стягнені й нестягнені форми прикметників. Тверда й м'яка група відмінювання прикметників. Особливості відмінювання прикметників на *-лиций*. Перехід інших частин мови в прикметник (ад'єктивація).

Числівник як частина мови. Морфологічні ознаки числівників. Групи числівників за значенням і будовою. Словозміна числівників.

Займенник як частина мови. Морфологічні категорії займенника. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників. Перехід інших частин мови у займенник (прономіналізація).

Дієслово як частина мови. Дієслівні форми (інфінітив, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, форми на *-но*, *-то*). Морфологічні категорії дієслова. Категорія виду. Парновидові, одновидові і двовидові дієслова. Категорія перехідності / неперехідності. Категорія стану. Категорія способу. Дійсний, умовний, наказовий, спонукальний і бажальний способи. Категорія часу. Теперішній, майбутній, минулий, давноминулий, минулий умовний час. Категорія особи. Дієвідмінювання. Безособові дієслова. Дієприкметник як дієслівна форма. Активні і пасивні дієприкметники і їх творення. Дієприслівник як дієслівна форма і його творення. Дієслівні форми на *-но*, *-то*.

Прислівник як частина мови. Лексико-граматичні розряди прислівників. Ступені порівняння означальних прислівників. Структура прислівникових основ. Правопис прислівників.

Прийменник як частина мови. Класифікація прийменників за походженням. Класифікація прийменників за значенням. Уживання прийменників із різними відмінковими формами.

Сполучник як частина мови. Класифікація сполучників за будовою. Класифікація сполучників за значенням. Сполучники і сполучні слова.

Частка як частина мови. Класифікація часток (фразові, словотворчі, формотворчі). Співвідносність часток з іншими частинами мови.

Вигук як частина мови. Первинні і похідні вигуки. Поділ вигуків за значенням: емоційні вигуки та вигуки, що передають різні волевиявлення людини. Звуконаслідувальні слова.

Синтаксис

Словосполучення як синтаксична одиниця. Різновиди словосполучень за типом синтаксичного зв'язку між їх компонентами (підрядні та сурядні).

Підрядні словосполучення і їх різновиди за частиномовним вираженням головного компонента, ступенем семантичної спаяності головного і залежного слова, характером граматичного зв'язку залежного слова з головним і видом семантико-синтаксичних відношень між ними. Способи формального зв'язку між компонентами підрядних словосполучень: узгодження і його різновиди (власне-граматичне, умовно-граматичне, асоціативно-граматичне, змістове); кореляція; керування і його різновиди; прилягання. Типи семантико-синтаксичних відношень між компонентами підрядних словосполучень (атрибутивні, апозитивні, об'єктні, обставинні, комплетивні).

Сурядні словосполучення і їх різновиди за характером формального зв'язку і семантико-синтаксичних відношень між їх компонентами.

Групи словосполучень за будовою (прості, складні).

Речення як синтаксична одиниця. Типи речень за характером відношення повідомлюваного до дійсності (стверджувальні, заперечні), за метою висловлювання, за емоційно-експресивним забарвленням, за структурою.

Грамматична основа двоскладного речення і способи її вираження. Прості і складені підмети. Прості і складені присудки, їх різновиди.

Односкладні речення і їх різновиди. Способи вираження граматичної основи в означено-особових, неозначено-особових, узагальнено-особових, безособових, інфінітивних і номінативних реченнях.

Другорядні члени речення, їх різновиди і способи вираження. Узгоджені і неузгоджені означення. Прямі і непрямі додатки. Розряди обставин за значенням.

Неповні речення. Контекстуально неповні речення і їх різновиди. Еліптичні речення і їх різновиди.

Ускладнені речення і їх різновиди. Речення з однорідними членами. Речення з відокремленими членами. Речення із вставними і вставленими конструкціями. Речення із звертаннями. Розділові знаки в реченнях, ускладнених однорідними і відокремленими членами, вставними і вставленими компонентами, звертаннями.

Складносурядні речення і їх різновиди за структурою і семантикою. Складносурядні речення із еднальними відношеннями. Складносурядні речення із зіставно-протиставними відношеннями. Складносурядні речення із розділовими відношеннями.

Складнопідрядні речення і їх різновиди. Складнопідрядні речення з підрядними означальними частинами. Складнопідрядні речення із підрядними з'ясувальними частинами. Складнопідрядні речення із підрядними обставинними частинами. Складнопідрядні речення з кількома підрядними частинами, способи зв'язку підрядних частин з головною (однорідна і неоднорідна супідрядність, послідовна підрядність, комбінований спосіб підпорядкування підрядних частин).

Безсполучникові речення і їх різновиди за структурою і семантикою. Безсполучникові речення з однотипними і різнотипними частинами.

Багатокомпонентні складні речення з різними видами зв'язку між предикативними частинами (з сурядним і підрядним зв'язком, із безсполучниковим і сполучниковим сурядним зв'язком, із безсполучниковим і сполучниковим підрядним зв'язком, із безсполучниковим і сполучниковим сурядним і підрядним зв'язком).

Розділові знаки у складних реченнях.

Історія української літературної мови

Староукраїнський період в історії становлення української літературної мови. Фонетико-орфографічні та морфологічні ознаки української мови у руських списках старослов'янських текстів.

Середньоукраїнський період в історії становлення української літературної мови. Традиції і розвиток ділового письменства на слов'янських землях та в Україні. Розвиток мовознавчої думки у XVI – першої половини XVII ст. на українських землях.

Нова доба в історії української літературної мови (кінець XVIII – XIX ст.). Творення нової української літературної мови на народнорозмовній основі. „Енеїда” І.Котляревського як нове явище в історії становлення української літературної мови. Т.Шевченко як основоположник української літературної мови. Концепція літературної мови П.Куліша.

Заборона українського друкованого слова у підросійській Україні (Валуєвський обіжник 1863р., Емський указ 1876р. та ін.). Суспільний статус української мови в Галичині. Дискусія 1891 – 1892 рр. і її значення у виробленні основних засад формування єдиної української літературної мови.

Функціонування та розвиток української літературної мови у XX ст. Мовні дискусії 1905 – 1907 та 1912 – 1913 рр. та їх роль у становленні української літературної мови. Вироблення критеріїв унормування літературної мови. Наслідки українізації у процесі творення наукового, офіційно-ділового, публіцистичного стилів української мови.

Українська літературна мова у середині XX ст. Умови функціонування і характер розвитку української мови у 40 – на початку 50-х років.

Українська літературна мова у другій половині XX ст. Основні тенденції розвитку української мови в 90-х роках. Сучасний стан та проблеми українського літературного мовотворення

Історична граматики української мови

Історична фонетика. Відбиття фонетичних процесів дописемного етапу в звуковій системі староукраїнської мови раннього періоду. Чергування голосних і приголосних. Розвиток повноголосся.

Звукові зміни давньоукраїнської мови писемного періоду (XI-XIII ст.). Система голосних. Голосні повного творення і зредуковані. Система приголосних. Приголосні тверді, напівпом'якшені й м'які. Наслідки занепаду зредукованих у системі голосних і приголосних. Фонетичні зміни в українській мові XIУ-ХУІІІ ст.

Історична морфологія. Поділ іменників за основами. Відмінювання іменників. Витворення сучасних відмін іменників української мови. Формування прикметника як частини мови. Відмінювання прикметників. Розряди займенників. Система відмінювання займенників. Історія форм простих і складених числівників. Історія дієслівних форм. Виникнення і формування службових слів.

Історичний синтаксис. Історія формування простих і складних речень.

Діалектологія

Класифікація українських діалектів. Фонетичні, морфологічні, синтаксичні, лексичні особливості північного наріччя. Характеристика говорів південно-західного наріччя. Характеристика говорів південно-східного наріччя. Діалектологічні атласи і словники.

Рекомендована література

1. Авксентьєв Л. Г., Ужченко В. Д. Українська фразеологія. Харків, 1990.
2. Асіїв Л., Пілецький В. Фонетика і фонологія української мови. – Львів, 2015.
3. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. – К.: Вища школа, 1980.
4. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови: Морфологія. – К., 1993.
5. Білоус М., Кузьма І. Морфеміка сучасної української літературної мови. – Львів, 2014.
6. Брайчевський М. Походження слов'янської писемності. – К., 1998.
7. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993.
8. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – К., 2004.
9. Горпинич В. О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ, 2002.
10. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. – К., 1999.
11. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О.А., Терлак З.М. Словник-довідник з культури української мови. – К., 1996.
12. Грищенко П.Ю. Ареальне варіювання лексики. – К.: Наук. думка, 1990.
13. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. - К., 1999.
14. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. – Ч. 1. – К., 1972.
15. Жовтобрюх М.А., Волох О.Т., Самійленко С.П., Слин'яко І.І. Історична граматики української мови. – К., 1980.
16. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис. – Донецьк, 2001.
17. Історія української мови Синтаксис. – К., 1983.
18. Історія української мови: Морфологія. – К., 1978.
19. Історія української мови: Фонетика. – К., 1979.

20. Історія української мови: Хрестоматія / Упоряд. С.Я. Єрмоленко, Н.К. Мойсеєнко. – К., 1996.
21. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Словотвірна морфеміка сучасної української мови. – К., 1998.
22. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української мови. – К., 1998.
23. Коструба П.П. Фонетика сучасної української літературної мови. – Ч. I. – Львів, 1963.
24. Купчинська З., Пілецький В. Історична граматики української мови. – Львів, 2014.
25. Курс історії української літературної мови: у 2-х тт. / За ред. І.К. Білодіда. – К. 1958-1961, Т. 1-2.
26. Кучеренко І. актуальні проблеми граматики. – Львів, 2003.
27. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – Вінниця, 2003.
28. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови. – К., 2003.
29. Мойсієнко А. К. Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення. – К., 2006.
30. Ніка О.І. Історія української літературної мови. Ч. I. – К., 2005.
31. Огієнко І.І. Історія української літературної мови. – К., 1995.
32. Плющ П.П. Історія української літературної мови. – К., 1971.
33. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. – К., 2001.
34. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лїнгвістики. – К., 1999.
35. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. – К., 1994.
36. Сучасна українська літературна мова : Стилїстика. – К., 1973.
37. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1969.
38. Сучасна українська літературна мова. Лексика / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1973.
39. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1969.
40. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1972.
41. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. – К., 1981.
42. Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000.
43. Цїхоцький І., Левчук О. Лексикологія сучасної української літературної мови. – Львів, 2014.
44. Шевельов Юрій. Історична фонологія української мови. – Харків, 2002.
45. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. – К., 2004.

Загальне мовознавство

Поняття об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт і предмет дослідження мовознавства. Конкретне та загальне мовознавство. Спільне та відмінне.

Мовні універсалії та специфічні риси окремих мов світу (навести приклади з різних мов за допомогою словників та підручників іноземних мов).

Зовнішня та внутрішня лінгвістика (*Фердінан де Сосюр* Курс загальної лінгвістики. – К., 1998.– 34-36.).

Зв'язок мовознавства з різними науками.

Багатоаспектність лінгвістичних досліджень. Коротка характеристика мовознавчих напрямків: психолінгвістика, нейролінгвістика, психолінгвістика, комунікативна лінгвістика, етнолінгвістика, соціолінгвістика, комп'ютерна, статистична і корпусна лінгвістика тощо.

Методи дослідження мови. Демонструючи кожен метод, наводьте приклади.

Погляди на мову та її сутність.

Мова і мовлення.

Функції мови. Наведіть приклади реалізації кожної з функцій.

Мова і суспільство, мова і мислення.

Система і структура мови. Характеристика мовних рівнів. Основні одиниці мови.

Які лінгвістичні дисципліни вивчають різні рівні мовної структури?

Поняття знака, характеристика мовного знака. Мова серед інших семіотичних систем.

Синхронія та діахронія.

Погляди на походження мови.

Закономірності розвитку мов: основні причини та процеси

Розвиток різних мовних рівнів мови.

Функціонування мови в різні історичні епохи.

Письмо як особлива знакова система, значення винаходу письма.

Історичні типи письма: до графічне (предметне), піктографічне, ієрогліфічне, буквене.

Графіка. Основні сім'ї алфавітів

Орфографія. Принципи орфографії.

Три аспекти вивчення звуків: фізичний, фізіологічний, лінгвістичний.

Класифікація звуків: голосних (таблиця *Кочерган М. П.* Вступ до мовознавства, С. 111): за піднесенням язика, за рядом, за положенням губ, за положенням м'якого піднебіння; приголосних (таблиця *Кочерган М. П.* Вступ до мовознавства, С. 118): за акустичною ознакою (сонорні, дзвінкі, приголосні), за місцем творення (губні, язикові, язичкові, глоткові, гортанні), за способом творення (прохідні, щілинні, замкнено-прохідні, африкати), за додатковою артикуляцією (тверді, м'які, аспірати), за тривалістю (довгі, короткі).

Фонетичне членування мовленнєвого потоку (фраза/ такт/ склад/ звук).

Просодичні засоби (наголос, інтонація).

Фонетичні процеси.

Поняття фонем. Функція фонем. Відмінність між фонемою та звуком.

Диференційні та інтегральні ознаки фонем.

Позиції фонем. Варіанти й варіації фонем.

Фонетична система (привативна, градуальна, еквіполентна, корелятивна, опозиції)

Поняття лексико-семантичної системи мови.

Парадигматичні зв'язки слів. Полісемія. Синонімія. Антонімія. Гіперонімія. Лексична конверсія. Партонімо-холонімія.

Лексико-семантичні групи та поля.

Синтагматичні зв'язки слів.

Історичні зміни лексики. Архаїзми. Історизми. Неологізми.

Фразеологія. Класифікація фразеологізмів.

Лексикографія. Типи словників.

Предмет граматики, її розділи, основні одиниці

Поняття граматичного значення. Відмінність від лексичного.

Грамматичні категорії: морфологічні (класифікаційні та словозмінні)

Морфема, її значення. Види морфем: сегментні, несегментні.

Грамматична форма слова, її типи: синтетична, аналітична.

Способи вираження граматичних значень: синтетичні, аналітичні. Їх історична змінність.

Частини мови. Критерії її виділення.

Характеристика системи частин мови української та англійської (німецької) мов. Чим вони відрізняються?

Синтаксис та його одиниці. Висловлення та структурна модель речення.

Типи синтаксичних зв'язків: сурядний, підрядний (узгодження, керування, прилягання), предикативний (координація), тяжіння, інкорпорація, замикання, ізафет)

Валентність. Актанти. Сирконстанти.

Словосполучення та їх класифікація (за кількістю компонентів, за типом синтаксичного зв'язку, за частиномовною приналежністю головного слова, за ступенем семантичної спаяності компонентів, за типом смислових відношень)

Речення, його основні ознаки. Предикативність. Модальність

Класифікація речень (за структурою, за емоційним забарвленням, за характером відношення до дійсності, за метою висловлювання)

Актуальне членування речень. Тема та рема, засоби їх вираження.

Класифікація мов світу (за кількістю носіїв, за давністю письма, за функціональним навантаженням, за походженням, за будовою)

Типологічна класифікація мов

Генеалогічна класифікація мов

Рекомендована література

1. Білецький А.О. Про мову й мовознавство. – К., 1996.
1. Бондарко Л.В., Вербицкая Л.А., Гордина М.В. Основы общей фонетики. – СПб., 1991.
2. Будагов Р.А. Введение в науку о языке. – М., 1965.
3. Булаховский Л.А. Введение в языкознание. – М., 1954.
4. Булаховський Л.А. Нариси з загального мовознавства. – К., 1959.
5. Введение в языкознание. Хрестоматия. – М., 2000.
6. Головин Б.Н. Введение в языкознание. – М., 1983.
7. Донець Л.С., Мацько Л.І. Вступ до мовознавства: Практикум. —К., 1989.
8. Дорошенко СІ., Дудик П.С Вступ до мовознавства. – К., 1974.
9. Зиндер Л.Р. Общая фонетика. – М., 1979.
10. Калиновий М.Я. Вступ до мовознавства. – К.– Львів, 1947.
11. Камчатнов А.М., Николина М.А. Введение в языкознание. – М., 1999.
12. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. – К.– Одеса, 1991.
13. Касевич В.Б. Элементы общей лингвистики. – М., 1977.
14. Кодухов В.И. Введение в языкознание. – М., 1987.
15. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. – К., 2000.
16. Кочергина В.А. Введение в языковедение. – М., 1991.
17. Лайонз Дж. Введение в теоретическую лингвистику. – М., 1978.
18. Маслов Ю.С. Введение в языкознание. – М., 1987.
19. Матусевич М.И. Введение в общую фонетику. – Л., 1959.
20. Норман Б.Ю. Сборник задач по введению в языкознание: Учебное пособие. – Минск, 1989.
21. Норман Б.Ю., Павленко Н.А. Введение в языкознание: Хрестоматия. – Минск, 1977.
22. Перетрухин В.Н. Введение в языкознание. – Воронеж, 1972.
23. Плунгян В.А. Почему языки такие разные. – М., 1996.
24. Потапенко О.І. Цікаве мовознавство. – Біла Церква, 1996.
25. Реформатский А.А. Введение в языковедение. – М., 1996.
26. Рождественский Ю.В. Введение в общую филологию. – М., 1979.
27. Росетті А. Вступ до фонетики. – К., 1974.
28. Скалозуб Л.Г. Вступ до мовознавства / Скорочений конспект лекцій. – Ч. 1. – К., 1971; Ч.2. – К., 1973.
29. Степанов Ю.С. Основы общего языкознания. – М., 1975.
30. Ющук І.П. Вступ до мовознавства. – К., 2000.

Допоміжна

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – М., 1969.
2. Вахек Й. Лингвистический словарь Пражской лингвистической школы. – М., 1964.
3. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985.

4. Доленко М.Т. Вступ до мовознавства: Збірник вправ і завдань. – К., 1975.
5. Кротевич Є.В., Родзевич Н.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1957.
6. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрец Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов. – М., 1996.
7. Левицький Ю.-М. Мови світу: Енциклопедичний довідник. —Львів, 1998.
8. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н.Ярцева. – М., 1990.
9. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов. – М., 1960.
10. Немченко В.Н. Основные понятия словообразования в терминах. – Красноярск, 1985.
11. Розенталь Д.Э., Теленкова М.А. Словарь-справочник лингвистических терминов. – М., 1976.
12. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000 (друге видання —2004).
13. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К., 2001.
14. Хэмп З. Словарь американской лингвистической терминологии. – М., 1964.
15. Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник. – К., 1998.

Інформаційні ресурси

1. Лінгвістичний портал MOVA.info <http://www.mova.info>
2. Wikipedia. <http://www.wikipedia.org>
3. Український лінгвістичний портал <http://www.ulif.org.ua/ulif/>
4. Портал української мови та культури <http://slovnyk.net/>

Культура української мови

Культура мови і культура мовлення. Основні ознаки культури мови: точність, чистота, виразність, правильність, доречність, багатство тощо. Поняття мовної норми. Основні типи мовних норм.

Норми усного літературного мовлення. Акцентологічні норми сучасної української літературної мови. Наголос словесний, фразовий, логічний. Функції словесного наголосу. Основні правила наголошування слів в українській мові.

Норми правильної літературної вимови. Вимова голосних і приголосних. Нормативна взаємодія голосних і приголосних у мовному потоці. Мовленнєвий етикет. Поняття етикету. Його складники. Тональності і формули мовленнєвого етикету.

Лексичні норми. Точність мовлення як невід'ємна ознака лексичних норм. Особливості українського слововживання. Доречність мовлення. Пароніми. Фразеологічна точність. Основні типи помилок, пов'язаних із точністю мовлення.

Чистота мовлення. Мовний суржик та шляхи його подолання. Арго, жаргон, сленг. Іншомовні слова в мовленні. Лайлива лексика, вульгаризми.

Мовні штампи та канцеляризми. Тавтологія і плеоназм.

Морфологічні норми. Нормативність уживання іменникових, прикметникових, займенникових, числівникових форм.

Поняття синтаксичної норми. Функції порядку слів у реченні. Координація присудка з підметом. Основні типи помилок, пов'язані із уживанням простих і складних речень.

Логічність мовлення. Логічність поняттєва і предметна. Основні типи помилок, пов'язані із порушенням логічності мовлення.

Рекомендована література

1. Антисуржик / За ред. О.А. Сербенської. – Львів, 1994.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. – К., 1991.
3. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. – Львів., 1990.
4. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура мови. – Л.: Світ, 2003. – 432 с.
5. Білоус М.П. Фактичне спілкування українців /Мова і культура нації. – Л., 1991.- С.18-23.
6. Богдан С. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. – К.: Рідна мова, 1998. – 476 с.
7. Вовк П.С. Сучасна українська літературна мова: Рухомий наголос в іменниках і дієсловах. – К., 1996.
8. Волкотруб Г.И. Практична стилістика сучасної української мови: Використання морфологічних засобів мови: Навч. посіб. – К., 1998.
9. Грищенко Т.Б. Українська мова та культура мовлення. – К.,2005.

10. ГрищенкоТ. Українська мова та культура мовлення. – Вінниця: Нова книга, 2003. – С. 49-75.
11. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. – Львів, 1996.
12. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К., 1995.
13. Головащук І.С. Словник-довідник з правопису та слововживання. – К., 1989.
14. Головащук С. І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. – К., 1995.
15. Дорошенко С.І. Граматична стилістика української мови. – К., 1985.
16. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: Стилістика і культура мови. – К., 1999.
17. Єрмоленко С.Я. Стилістичне значення порядку слів // УМЛШ.-1972. -№ 8.-С. 29-38
18. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. – Дрогобич, 1992.
19. Караванський С. Секрети української мови. – К., 1994.
20. Кочан І.М., Токарська Н.С. Культура рідної мови. – Львів, 1996.
21. Леонова М.В. Стилістичні помилки та їх характер // Укр. мова і література в школі. –1972. – № 5..
22. Панько Т., Білоус М. Слово в духовному житті нації. – К.: Знання, 1995.
23. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. – К., 1976.
24. Пилинський М.М. Літературні норми. Типи та їх класифікація // Мовознавство. – 1974. – № 3.
25. Плющ Н. В. Формули ввічливості в системі українського мовного етикету / українська мова і сучасність.- К., 1996.- С. 96-98.
26. Пономарів О. Д. Культура слова : мовностилістичні поради.-К., 2001.
27. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. – Львів: Сполом, 2001. –223 с.
28. Редько Ю.К. Відмінювання, правопис і наголос українських прізвищ // Про культуру мови. – К., 1964.
29. Сербенська О. Культура усного мовлення. – Львів, 2003.
30. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет // Урок української. – 2001.- № 3. – С. 14-15.
31. Український правопис. – К., 1995.